

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE HAKSIZLIĞA UĞRAMIŞ VE İZOLE EDİLMİŞ BİR HALK: KIBRIS TÜRKLERİ

SALÂHİ R. SONYEL

Kıbrıs Türklerinin kendi varlıkları ve temel insan hakları için mücadeleleri¹, 4 Haziran 1878'de Osmanlı Devleti'yle İngiltere arasında imzalanmış olan Kıbrıs Sözleşmesi gereğince, adanın geçici olarak İngiliz yönetimine devredilmesinden hemen sonra başlamıştı². Kıbrıs Türkleri, Helen hayranı İngiliz yöneticilerin tutumlarına karşı kendi ulusal, kültürel ve dini inançlarını koruyabilmek için oldukça güç bir görevle karşılaşmışlardı. Bu İngiliz yöneticiler, çoğu kez Kıbrıs Türklerini, kendilerini üstün gören, çığırtkan, saldırgan ve bağınaz Rumların insafına bırakmışlardı. Ayrıca, İngiltere Adayı işgal edince, yabancı boyunduruğu altında yaşamak istemeyen Kıbrıslı birçok Türk Türkiye'ye göçmüştü.

1879 yılı Aralık ayından itibaren kimi Yunan uyrukları Kıbrıs'a yerleşmeye başlamış ve Adanın Yunanistan'la birleşmesini (yani *enosis*'i) sağlamak için, Yunanistan'da 'yurtsever komiteler' kurulmuştu³. 1880 yılı Nisan ayında İngiltere'de, Türklerden nefret eden Liberal Parti önderi William Ewart Gladstone'nun yönetime geçmesi üzerine, Kıbrıs'a göç etmekte olan Yunan uyruklarının sayısı doruğa çıkmıştı⁴. O tarihten sonra Yunanistan, Adaya öğretmenler, doktorlar, papazlar ve kışkırtıcılar göndererek Kıbrıs Rum toplumunu *enosis* akımı için hazırlamaya başlamıştı. Kıbrıs Rumları arasındaki *enosis* kışkırtmaları o kadar artmıştı ki, Kıbrıs Türk toplumunun önderleri, İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Kimberley'e bir şikâyet mektubu

¹ Bkz. S. R. Sonyel: *The struggles of the Turkish people of Cyprus* (Kıbrıs Türk Halkının Mücadeleleri), Kıbrıs Türk Cemiyeti Yayını, Londra, 1995.

² Kıbrıs Sözleşmesi için bkz. İngiliz Devlet Arşivi (Public Record Office), Sömürgeler Bakanlığı (Colonial Office) belgeleri CO 67/22; Buyruldu (*Command Paper*) 2057; Turkey No.36 (1878); İngiltere Dışişleri Bakanlığı (*Foreign Office*) belgeleri, FO 371/ dosya 2789; Sir Austen Layard'dan Dışişleri Bakanlığı'na yazı, İstanbul, 31.5.1878; Parlamento Belgeleri (*Accounts and Papers*), CIX; Buyruldu 9088; FO 371/9897/ C 19180; J. W. Headlam-Morley ile W. J. Childs'ın gizli andacı, Londra, 4.12.1924; ayr. bkz. J. C. Hurewitz: *Diplomacy in the Near and Middle East* (Yakın ve Orta Doğu'da Diplomasi), c.II, New Jersey, 1956, s. 188 vd.

³ George Hill: *History of Cyprus* (Kıbrıs Tarihi), c.IV, 1952, s.496.

⁴ Sömürgeler Bakanlığı CO 67/12 ve 18; Biddulph'dan Salisbury'ye yazı, Lefkoşa, 1.5.1889 ve Biddulph'dan Kimberley'e yazı, Lefkoşa, 10.1.1881.

göndermiş, ama İngilizler bu soruna pek önem vermemişlerdi⁵. Bu sırada, Yunan uyruklularının Kıbrıs'a akını ve Rum papaz ve öğretmenlerinin *enosis* kışkırtmaları sürüyordu⁶.

1914'te I. Dünya Savaşı başlayınca, Osmanlı topraklarını bölmeyi amaçlamış olan İngiltere ile Rusya'nın, Osmanlı Devleti'ni kendi ittifaklarına almaya karşı çıkmaları sonucunda Osmanlılar, Almanya ve Avusturya ile ittifak kurmak zorunda kalmış; bunun üzerine İngiltere, 5 Kasım 1914'te Kıbrıs'ı kendi egemenliğine katmıştı. Dünya savaşı Kıbrıs Türkleri için büyük bir felâket olmuştu. Kimileri Osmanlı yurttaşı oldukları için düşman sayılarak Adayı terketmeye zorlanmış; kimi Türk önderler ise Girne ve Lârnaka kalelerinde hapsedilmişlerdi⁷. İngiltere, Yunanistan'ı kendisinden yana savaşa sokmak için 1915'te Kıbrıs'ı Yunanistan'a vermeyi önermiş, ama Alman yanlısı olan Yunan kralı ile yönetimi buna karşı çıkmış; Kıbrıs Türkleri ise protestolarda bulunmuşlardı⁸.

Osmanlı yönetiminin bu savaşta yenilgiye uğratılmasından ve 30 Ekim 1918'de Mondros Bırakışması'nın imzalanmasından sonra, Mustafa Kemal (Atatürk)'in başlatmış olduğu Kurtuluş Savaşı döneminde Kıbrıs Türkleri oldukça tehlikeli günler yaşamış; Ada Rumları ise *enosis* kışkırtmalarını sürdürmüşlerdi⁹. 1923 yılı Temmuz ayında Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasından sonra Kıbrıslı Türk, Türk yönetiminin Adada yeniden kurulamayacağını anlayarak Anadolu'ya göç etmişlerdi¹⁰. Öte yandan İngiltere, 10 Mart 1925'te Kıbrıs'ı Kraliyet Sömürgesi ilân etmiş¹¹; o sıralarda Yunanistan'dan Adaya birçok öğretmenler gelmesine izin vermişti. Bu öğretmenler, Adanın her yanında İngilizlere ve Türklere karşı Helenizm propagandası yapıyorlardı. Bu propagandanın etkisi olarak Kıbrıslı birçok Rum, 1931 yılı Ekim ayında Adanın her yanında olaylar çıkarmış; İngiliz valisi Sir Ronald Storrs'un ikametgâhını yakmışlardı¹². Bu sırada bazı kişiler yaşamla-

⁵ Parlamento Belgeleri (*Accounts and Papers*), ZHC 1,4465,1882; Buyruldu (*Command*) 3384: Biddulph'dan Kimberley'e yazı, Lefkoşa, 21.4.1882, ilişkide, Müslüman (Türk) toplumundan dilekçe, 17.4.1882. Bu dilekçe Müftü Esseyid Ahmed Asım ve kimi milletvekilleri tarafından imzalanmıştı.

⁶ CO 67/124/26615: Haynes Smith'den Chamberlain'e gizli yazı, Trodos, 4.8.1900.

⁷ Kıbrıs Türk İnsan Hakları Komitesi: *A chronology of the Cyprus problem, 1878-1980*, (Kıbrıs Sorununun Kronolojisi), Lefkoşa, 1980, s. 17.

⁸ CO 67/50520: Clauson'dan Sömürgeler Bakanlığı'na gizli telgraf, Lefkoşa, 2.11.1915.

⁹ CO 67/202/20544: M. İrfan ve A. Sait'ten İngiliz Yüksek Komiserine gizli mektup, Lefkoşa, 11.4.1921.

¹⁰ Pierre Oberling: *The road to Bellapais* (Balabayı'sa Giden Yol), New York, 1982, s. 53.

¹¹ *Cyprus Gazette Extraordinary* (Kıbrıs Gazetesi, özel sayı), no. 1.

¹² Hill, *a.g.e.*, s.414; *The Times*, Londra, 23.10.1931.

rını yitirmiş; olaylardan sorumlu olanlar tutuklanarak sürgün edilmişlerdi¹³. Bu olaylardan sonra İngilizler Adada bir baskı rejimi uygulamaya başlamış; bundan Kıbrıs Türkleri de zarar görmüştü¹⁴.

1950 yılına gelindiğinde, Kıbrıs Rumları Adadaki aşırılıklarını ayyuka çıkarmış¹⁵; Kıbrıs Türklerine karşı aşağılama, haksızlık ve ayrımcılık kampanyası başlatmışlardı¹⁶. Bu sırada *enosis* akımı, Muskos adlı bir piskoposun Başpiskopos Makarios III. unvanıyla 20 Ekim 1950'de başpapaz olması ve 'anayurt' olarak tanımladığı Yunanistan'la ilhak (*enosis*) andı içmesiyle doruğa çıkmıştı¹⁷. Makarios ve Yunan ordusunda albay olan Kıbrıs Rum kökenli gaddar ve maceracı Yeoryios Grivas, İngilizleri Kıbrıs'tan çıkarmak, Türkleri sindirmek ve güç kullanarak *enosisi* gerçekleştirmek amacıyla EOKA tedhiş örgütünü kurmuşlardı. 1 Nisan 1955'te, Makarios'un ve Rum Ortodoks Kilisesi'nin takdisi ve malî yardımıyla, Adada, EOKA tarafından kanlı bir tedhiş dönemi başlatılmış; bu dönemde Kıbrıs Türkleri de çok ıstırap çekmiş ve birçok yakınlarını yitirmişlerdi¹⁸.

Dört yıl kadar süren kanlı bir boğuşmadan sonra, 16 Ağustos 1960'ta Zürih ve Londra Antlaşmaları gereğince ve Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın güvencesi altında, Adada Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında bir ortaklık yönetimi kurulmuştu. Ancak bu yönetimde Kıbrıs Rumları aktif, Kıbrıs Türkleri ise pasif ortaklar biçimine getirilmiş ve anayasal hakları gaspedilmeye başlanmıştı¹⁹. Bu nedenle ortaklık cumhuriyetinin ömrü kısa olmuş; öte yandan, Yunanistan'daki cuntadan yardım gören Kıbrıs Rum önderleri, Ada Türklerini büsbütün ortadan kaldırmak için korkunç Akritas planını uygulamaya başlamışlardı. 21 Aralık 1963'te Rum çeteleri ve EOKA tedhişçileri

¹³ *Command* (Buyruldu) 4045: 1931 yılı Ekim ayında Kıbrıs'ta kaydedilen olaylar. FO 371/ 15956 /C 2760: Sömürgeler Bakanlığı'ndan Dışişleri Bakanlığı'na yazı, no. 98555/2, ilişikte CO 4045, Mart 1931; bkz. *Nuova Angolegia*, Mayıs 1932.

¹⁴ Oberling, *a.g.e.*, s. 33 vd.

¹⁵ FO 371/1951/C 6403: Sömürgeler Bakanlığı'nın, 'Kıbrıs'ta İngiliz siyaseti' konulu gizli andacı' Eylül 1935; FO 371/9897/C 19108: Atina'daki İngiliz I. sekreteri J. G. Tahourdin'in 22.12.1947'de kaleme aldığı 'Kıbrıs siyaseti' konulu andacıyla ilgili Sömürgeler Bakanlığı gizli mektubu, FO 371/5219/E 14338: 15.11.1920'de, Avam Kamarası'nda bir soruya Yarbay Amery'nin yanıtı; ayr. bkz. Hill IV, s.488.

¹⁶ Kıbrıs Türk Enformasyon Dairesi: *Cyprus - the problem, in the light of truth* (Gerçeğin Işığında Kıbrıs sorunu), Lefkoşa, Eylül 1967.

¹⁷ 'Chronology of the Cyprus conflict' (Kıbrıs Anlaşmazlığının Kronolojisi) *Turkish News*, Londra, 1.2.1979, s.23.

¹⁸ S. R. Sonyel: *The Turco-Greek Conflict* (Türk-Grek Anlaşmazlığı), Londra, 1976, s. 70 vd. Nancy Crawshaw: *The Cyprus revolt* (Kıbrıs İsyanı), Londra, 19, 78, s. 13.

¹⁹ Sonyel: *The struggles of the Turkish people...*, *a.g.e.*, s. 41 vd.

adanın her yanında Türklere saldırmaya başlamış; Batı Dünyası'nın gözleri önünde, Kıbrıslı Ortodoks Hıristiyanların önderi Makarios, Kıbrıs Türklerine karşı Rumları tedhiş, cinayet, korkutma, yakma, ırza geçme ve soykırım usulleri kullanmaya kışkırtmıştı. Bunun sonucu olarak birçok Türk köyleri yıkılıp yakılmış; Türk köylüler öldürülmüş veya köylerinden kaçmaya zorlanmıştı. 30.000 kadar Kıbrıslı Türk evsiz göçmenler durumuna düşürülmüştü²⁰. Bu olaylar sırasında birçok masum sivil Türk halkı, kadın ve çocuklar öldürülmüş; birçokları yaralanmış; kimileri kendi evlerinde vurulmuş; ötekiler ise Rumların yaptığı temizleme hareketleri sırasında kaçırılmış ve bir daha da görülmemişlerdi.

Rum/Yunan aşırılıklarından amacın Kıbrıs Türklerini imha etmek olduğu anlaşılıyordu. Makarios'un 1974 yılı Kasım ayında New York'ta İtalyan gazeteci Oriana Falaci'ye verdiği demeç bunu açıkça göstermektedir. Başpaz şöyle demişti: 'Bir gün, İoannidis (daha sonra Yunanistan'daki cuntanın önderi Tuğgeneral), Nikos Sampson'la birlikte, Kıbrıs sorununa ebediyen son verecek bir proje önermek için beni görmeye geldiler. İoannidis elimi saygıyla öptü ve bana şunları söyledi: "Mutlu önder, projem şudur: Adanın her yanındaki Türklere aniden saldırarak onları son kişiye kadar elimine etmek..."²¹. Makarios bile bu şeytanî plan önünde ürpermiş olduğunu daha sonra anlatmıştı.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşundan beri Ada Türklerinin insan haklarının ihlâl edilmiş olduğunu Türkler iyi bilir; ancak Rum/Yunan ikilisinin propagandaları nedeniyle uluslararası toplum bunu pek iyi bilmez; çünkü Rumlarla Yunanlıların Kıbrıs Türklerine yapmış oldukları kötülöklere karşı gözleri kapalıdır. Uluslararası toplum halâ güneydeki Kıbrıs Rum devletini mülga cumhuriyetin yönetimi olarak tanımayı sürdürüyor. Rum/Yunan ikilisinin 1963, 1967 ve 1974'te yaptıkları, Kıbrıs Türklerine karşı bir soykırım deneyinden başka bir şey değildir ve 12 Ocak 1951'de Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu tarafından 260A sayılı kararla onaylanmış olan Soykırım Suçunu Önleme ve Cezalandırma Konvansiyonu'nun kapsamına girer.

Makarios, 4 Eylül 1962'de kendi doğum yeri olan Panaya köyünde yaptığı konuşmada şöyle demişti: 'Helenizmin korkunç düşmanı olan Türk

²⁰ BM Genel Sekreteri U Thant'ın raporu: S/8285, 8.12.1967; ayr. bkz. 'Birth of the Turkish Federated State of Northern Cyprus in blood and tears' (Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kan ve gözyaşları arasında kuruluşu) *Special News Bulletin*, c.32, no. 4117, Lefkoşa, 13.10.1979.

²¹ Kıbrıs Türklerini imha etmek amacı güden oldukça gizli Akritas planı, *Patris*, Lefkoşa, 21.4.1966.

soyunun bir bölümünü oluşturan bu küçük (Kıbrıs) Türk toplumu defedilmedikçe EOKA kahramanlarının görevi asla sona ermiş sayılmayacaktır²². Yine Makarios, 26 Mayıs 1965'te Dipkarpaz'da yaptığı konuşmada Türkleri soykırımla şöyle tehdit etmişti: 'Ya tüm Kıbrıs Yunanistan'la birleşecek veya baştan başa yanacaktır (holokost olacaktır)... Ulusal emellerimizin yolu güçlüklerle dolu olabilir; ancak ilhak (*enosis*) olan hedefimize diri veya ölü olarak ulaşacağız²³. 1958 yılı yazında İngiltere Başbakanı Harold Macmillan, 'cinayet işlemek ve cinayet işlenmesini kışkırtmak' suçundan sanık olarak Makarios'un yargılanmasını destekliyordu; ancak İngiltere Başsavcısının yasal kanıt olmadığı görüşünü öne sürmesi üzerine bundan vazgeçmişti²⁴.

Rumların 1963 yılı Aralık ayında anayasa düzenini yıkmaları üzerine yönetimden çıkarılmış olan Türkler kendi ayrı yönetimlerini kurmuşlardı. Rumlar ise, Kıbrıs Cumhuriyeti yönetimini bir darbeye ele geçirmiş; Kıbrıs anayasası ve uluslararası antlaşmaları çığnemiş; uluslararası toplum ise Rum yönetimini Kıbrıs Cumhuriyeti hükümeti olarak tanımayı kendi çıkarları için uygun bulmuştu. Bu gelişmeler, Kıbrıs Türkleriyle Rumları arasında kesin ve nihai bir anlaşmaya varılmasını bugüne kadar engellemiştir. Böylelikle Güney Kıbrıs Rum yönetimi 'Kıbrıs yönetimi' olarak tanınmış olmanın avantajlarından yararlanırken ve Kıbrıs Türklerinin ekonomisi sarsılmış Rum ekonomisi gelişmiştir, çünkü Rumlar, Kıbrıs'a tahsis edilmiş olan tüm yardımlardanda, hatta Kıbrıs Türklerine tahsis edilmiş olan yardımlardan yararlanmışlardır ve hâlâ yararlanmaktadırlar. Türkler ise, tabanca namlusu altında, ortaklık devletinden çıkarıldıktan sonra her türlü insan haklarından yoksun bırakılmışlardır.

Kıbrıs Türklerinin, Rumlarla Yunanlıların neden olduğu korkunç bir felâkete nasıl maruz kalmış oldukları ilerideki kuşaklar tarafından daha etraflıca anlatılacaktır. Onları bu feci felâketten, 20 Temmuz 1974'te, Türkiye'nin, 1960 Antlaşmaları gereğince Kıbrıs'a yapmış olduğu askerî müdahale kurtarmıştır. Bu müdahale, Atina'daki Yunan cuntasının, Adadaki askerî güçlerini kullanarak ve kimi Kıbrıslı Rumların da işbirliğiyle, 15 Temmuz 1974'te Makarios'a karşı yapmış olduğu askerî darbeyi izlemiştir.

²² Andrew Faulds (ed.): *Excerpta Cypria for today - a source book on the Cyprus Problem* (Kıbrıs sorunuyla ilgili bir kaynak - bugünün Excerpta Cypria'sı) Londra 1988, s.47.

²³ Pierre Oberling: 'The Cyprus Tragedy' (Kıbrıs Felâketi), *New Cyprus* Mayıs 1990, s. 37.

²⁴ CO 926/639; S. R. Sonyel: 'Wanted for murder' (cinayet suçundan dolayı isteniyor), *Impact International*, c. 20, no. 5, Londra, 9-22.3.1990, s. 8-9.

Ancak Türkiye'nin bu müdahalesi, kimi bilgisiz kişilerin iddia ettiği gibi 'işgal' değildi; statükoyu yeniden kurmak için Kıbrıs Antlaşmalarının kendisine vermiş olduğu müdahale hakkına dayanıyordu. Yunan darbesi sırasında birçok Kıbrıslı Rum ve Türk öldürülmüş; birçokları da evlerini terketmek zorunda kalmışlardı. 1975'te yapılan Viyana Antlaşmasıyla her iki yan, Türklerin kuzeyde, Rumların da güneyde barındırılmalarını kabullenmişti. Bugün halâ Kuzey Kıbrıs'ta bulunan Türk askerlerinin görevi, Rum/Yunan ikilisinin ada Türklerine yeniden saldırmasını önlemektir.

Adadaki iki toplumun 1974 yılı Temmuzundan beri etkin biçimde ayrılmış olması, Kıbrıs Türklerine barış ve güven içinde yaşama fırsatı vermiş; ileride federal bir yönetim sistemi kurulur ümidiyle, 1975'te Kuzey Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni kurmuşlardı. Ancak ümit ettikleri olmayınca, 1983'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet (KKTC)'ini kurmuşlardı. Türkiye'nin müdahalesinden sonra toplumlararası çatışmalar sona ermiş ve her iki toplum da, kendi ayrı bölgesinde, eşit esaslara göre yaşam sürmeye başlamıştı. Ancak bu yanlış anlaşılmasın: Yunan ve Kıbrıs Rum cephesi, dünya kamuoyunu, 'Türkiye'nin müdahalesiyle cehenneme dönmüş olan Kıbrıs'ın bu müdahaleden önce cennet olduğuna' inandırmayı başarmıştır.

15 Mayıs 1980'de, o sırada Kıbrıs Rum yönetiminin Dışişleri Bakanı olan Nikos Rolandis, Limasol'daki Lyons kulübünde yaptığı konuşmada şu iddiada bulunmuştu: 'Kıbrıs sorunu, Türkiye'nin, en küçük ve yansız ülkelerden birisine karşı girişmiş olduğu işgalle yaratılmıştır'²⁵. Bu demecin gerçeğe hiçbir ilişkisi yoktur. Kıbrıs Rumlarının propaganda örgütü, bu denli görüşleri kasten öne sürmede başarılı oluyor ve böylelikle, Yunanlılarla Rumların önderlerinin yüzyıldan daha fazladır girişmiş oldukları suçlu ve hatalı politikalarını örtbas etme amacını güdüyor. Rumlar, Kıbrıs sorununa ve şimdiki duruma 1974 olaylarının neden olduğuna dünyayı inandırmakla, eski Kıbrıs Rum Cumhurbaşkanı Sapiros Kiprianu'nun 'mutlu günler' olarak tanımladığı 1974 yılı öncesi günlerine dönmeyi umuyorlar. O günler Türkler için hiç de mutlu değildi, çünkü Adanın her yanına serpilmiş ve izole edilmiş küçük bölgelerde Rumların insafına bırakılmışlardı.

Kıbrıs Rum yönetimi, Türkiye'nin Adaya tümüyle siyasî ve askerî nedenlerden ötürü müdahale etmiş olduğuna uluslararası toplumu inandırmaya çalışıyor. Ancak, Türkiye'yi müdahalede bulunmaya sevk etmiş olanın,

²⁵ Rum Enformasyon Dairesi, resmi basın bülteni no.6, 15.5.1980 Lefkoşa, 16.5.1980.

Kıbrıs Türklerinin insan haklarının 11 yıldan fazladır Rumlar tarafından açıkça çiğnenmiş olduğundan söz etmiyor ve siyasî bir çözüm yokluğunda, Adadaki Türk askerî güçlerinin varlığının, Kıbrıs Türklerinin insan haklarının tek garantörü olduğunu görmezlikten geliyor. 1960'ta kurulmuş olan Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yıkmış olan Rumların başlıca amacı, Ada Türklerinin dış ülkelerle siyasî, ekonomik, sosyal, kültürel ve sportif ilişkiler kurmasını engellemek ve onları yetkisiz bırakarak Rum taleplerine boyun eğmeye zorlamaktır. Kıbrıs Türklerine uygulanmakta olan ambargolar arasında şunlar da vardır: Uluslararası forumlarda temsil edilmelerini önlemek; Kuzey Kıbrıs'a direkt uçuşları engelleyerek dış ülkelere seyahatlerini ve bu ülkelerle ilişki kurmalarını önlemek; Kuzey Kıbrıs tarım ürünlerinin ihracatına engel olmak. Bunlara ek olarak, Kuzey Kıbrıs'la dış ülkeler arasındaki ticaret ve turizmi kısıtlamak; kültür ve spor sahalarındaki ilişkileri engellemek; akademik sahada dış ülkelerdeki bilim kuruluşlarıyla işbirliğini sekteye uğratmak²⁶.

Kıbrıs Türkleri, BM Genel Sekreterinin arabuluculuk görevleriyle Kıbrıs sorununda kesin bir uzlaşmaya varılması gayretlerini daima desteklemiş; yıllarca süren BM görüşmelerine katılmıştır. Ancak, Kıbrıs Rumları, siyasî eşitlik ve iki bölgeci federasyona dayalı bir çözüm istemediklerini açıkça belirtmişlerdir. Onların, BM tarafından çeşitli tarihlerde öne sürülmüş olan önerileri reddetmiş olmaları, Kıbrıs Rum önderlerinin inadını gösterir. Gerçek durum bu iken, Kıbrıs Rum yanı, Kıbrıs sorununa bir çözüm bulunmasını kesinlikle istediğine dair tüm dünyayı şaşılacak biçimde inandırmış ve Kıbrıs Türk yanını, tüm görüşmelerde inatçı olarak göstermiş; böylece, Kıbrıs Türklerinin dünyaca izole edilmesine neden olmuştur.

Kıbrıs Türklerinin izole (tecrit veya soyutlama) edilmiş olmasında başlıca rolü Kıbrıs Rum yönetimi oynamakla birlikte, uluslararası toplum da, Kıbrıs Rum hükümetini tüm Kıbrıs'ın yasal yönetimi olarak tanıyarak bu aldatmacaya katılmıştır. Bu da, Kıbrıs Türklerine empoze edilmiş olan izolasyonun neden etkili olduğunu gösterir. Gerçekte, BM Güvenlik Konseyi, Kıbrıs Türklerine bu denli kısıtlamalar getirici herhangi bir karar almamıştır. Buna karşın Güney Kıbrıs Rum yönetimi, Yunanistan'ın da yardımıyla AB'yi aldatarak veya tehdit ederek, Kıbrıs Türklerine empoze edilmiş olan ambargonun sürmesini ve bölünmüş bir Ada olan Kıbrıs'ın AB'ye üye ol-

²⁶ KKTC Kamu İlişkileri Dairesi: *The inhuman isolation of the Turkish Cypriot People* (Kıbrıs Türk halkının insanlık dışı izolasyonu), Lefkoşa (tarihsiz).

masını sağlamıştır. Türkiye'nin sözde dostları olan AB ve NATO'nun suç ortaklığı ve desteğiyle, Kuzey Kıbrıs'ın, kötü niyetle, gereksizce ve haksızca bloke edilmiş olması Ada Türklerine ciddi ve acı biçimde ıstırap çektirmektedir. Ancak, Kıbrıs Türk önderleri ve Türkiye, Ada Türklerinin ulusal kimliklerini korumaya ve onların kendi kendilerini yönetmelerine yardımcı olmaya kesinlikle kararlıdır²⁷.

AB, geçmişte vermiş olduğu birçok sözlere karşın, Kuzey Kıbrıs Türklerinin gereksinimlerini de dikkate almadan, Güney Kıbrıs Rum bölgesini üye olarak kabullenmeye yasal açıdan hiçbir hakka sahip değildir. AB önderleri, KKTC yönetiminin 11 Ekim 1989'da New York'ta BM Genel Sekreterince, Kıbrıs sorununun çözümü için önemli prensipler öne sürmüş olduğunu biliyordu. Bu prensipler şunlardı: BM'nin 649 sayılı ve 12 Mart 1990 tarihli kararıyla da teyit edildiği gibi, Kıbrıs'ın egemenliğinin kuruluşuna ortak olan, siyasi açıdan eşit iki halkın varlığı tanınmalı; onların ayrı ayrı olarak self-determinasyon hakkına sahip olduğu kabullenmeli; her halkın kültürel, dini ve ulusal kimlikleri tanınmalı; birbirlerinin varlığına, bütünlüğüne ve siyasi eşitliğine saygı gösterilmeli; güce ve şiddete başvurulmamalı; görüşmelerin barışçı amaçları için her iki yanın siyasaları, pozisyonları ve hareketleri hizaya getirilmeli; bunlara karşıt olacak hareketlerden kaçınılmalı; yeterli ve etkin garantilere dayalı iki bölge, iki toplumlu bir federasyon kurulmalı.

Rumlarla Yunanlılar, işlerine gelmediği için bu koşulları kabule yanaşmıyorlar; dolayısıyla, Kıbrıs Türkleri birçok kısıtlamalara tabi tutulurken, Kıbrıs Rumları, 1963'te bir darbeyle ele geçirmiş oldukları 'Kıbrıs Cumhuriyeti yönetimi' rütbesinin getirdiği tüm yararların zevkini tatmayı sürdürüyorlar. Birçok yabancı gazeteci ve politikacılar, yazı ve söylevlerinde, Kıbrıs Türklerine empoze edilmiş olan izolasyonun adaletsizlik olduğunu ve kaldırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Ancak, izolasyonun sürmesinden yarar sağlayan Kıbrıs Rum tarafı buna yanaşmıyor. BM'nin gayretleri de bir sonuç getirmemiştir. Dört yıldan fazla bir süreden beri sürmekte olan son BM görüşmeleri, 31 Mart 2004'te Annan planının ortaya çıkmasına yol açmıştı. Kıbrıs'taki iki halkın siyasi eşitliğine dayalı yeni bir ortaklık sistemi içeren bu plan gereğince taraflar arasında bir uzlaşmaya varılmış olduğu izlenimi yaratılmıştı. Bu plan, 24 Nisan 2004'te, aynı zamanda iki taraf arasında ayrı ayrı olarak yapılan referandumlara sunulmuştu. Oylama sonunda

²⁷ S. R. Sonyel: 'Support North Cyprus call' (Kuzey Kıbrıs'ı Destekle), *Arabia*, c.4, no.40, Aralık 1984, s.23.

Kıbrıs Rumlarının yüzde 76'sı planı reddetmiş; Kıbrıs Türklerinin yüzde 65'i ise planı onaylamıştı. Kıbrıs Rum tarafının bu olumsuz yanıtı, Kıbrıs Rum önderleriyle halkının, Ada Türkleriyle iktidar paylaşımı yapmaya hazır olmadıklarını göstermiş; hangi tarafın çözümden yana veya çözüme karşı olduğunu ortaya koymuştur²⁸.

Halk oylamalarından sonra, BM Genel Sekreteri Kofi Annan, 28 Mayıs 2004'te Güvenlik Konseyi'ne sunduğu raporunda²⁹, referandumların, Kıbrıs Türklerinin baskıya ve izolasyona tabi tutulmasını destekleyen mantığın artık ortadan kalkmış olduğunu kanıtladığını kaydetmiş ve uluslararası topluma, Kıbrıs Türklerini izolasyona tabi tutarak onların gelişmelerini engelleyen gereksiz kısıtlamaların kaldırılmasını salık vermişti. Buna ek olarak, Avrupa Dışişleri Bakanları Konseyi, 26 Nisan 2004'te şu önergeyi kabullemişti: 'Kıbrıs Türk halkı kendi geleceğinin AB'yle birleşmeye dayanmak olduğunu açıkça belirtmiştir. Konsey, Kıbrıs Türk halkının ekonomik kalkınmasını cesaretlendirerek, Türk toplumunun izolasyonuna son vermek ve Kıbrıs'ın yeniden birleşmesine yardımcı olmak kararındadır'.

Bunu takiben, 7 Temmuz 2004'de AB komisyonu, Kıbrıs Türklerinin izolasyonunu sona erdirmek amacıyla bir yardım paketi önerisinde bulunmuş; KKTC ile doğrudan (direkt olarak) ticaret yapılabilmesini sağlamak için 259 milyon Euro tutarında malî yardım yapılmasını önermişti. Ancak Kıbrıs Rumlarının engelleyici taktikleri nedeniyle, AB Dışişleri Bakanları Konseyi, 27 Şubat 2006'da, sadece Malî Yardım Kurallarını onaylamakla yetinmişti. AB'nin bu kararı Kıbrıs Türklerinin beklediği gibi olmamıştı çünkü Türkler, AB ile doğrudan doğruya ticarî ilişkiler kurmayı ümit ediyorlardı. Ancak Kıbrıs Türkleri için hayatî önemi olan doğrudan (direkt) ticaret kuralı hâlâ askıdadır. Bu arada, Türkiye'nin, tüm kısıtlamaların her iki taraf arasında büsbütün kaldırılmasıyla ilgili olarak 30 Mayıs 2005'te yapmış olduğu öneri Kıbrıs Rum yönetimi tarafından derhal reddedilmişti. Türkiye, ayrıca, Kıbrıs Rumları KKTC'ye uygulanan uluslararası kısıtlamaları kaldırırca, kendi deniz ve hava limanlarını Rumlara açmaya hazır olduğunu 24 Ocak 2006'da açıklamışsa da, bu konuda hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir.

KKTC yönetimi de, ortadaki çıkmazı kaldırmak ve iki halk arasında güveni yeniden kurmak için çeşitli önlemlere başvurmuş; ama Kıbrıs Rum

²⁸ *New Cyprus*, c. 1, no. 7, Ağustos 1985, s. 7.

²⁹ S/2004/437.

tarafının olumsuz davranışları yüzünden bu inisiyatifler henüz bir sonuç vermemiştir. Son olarak, KKTC Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talât, BM'nin de gayretleriyle, Rum yönetimi başkanı Tasos Papadopoulos'la, BM temsilcisinin varlığında bir görüşme yapmış; her iki önder 5 prensip üzerinde anlaşmaya varmıştı. Bu prensiplerden biri de, Kıbrıs sorununa, siyasi eşitliğe dayalı, iki bölgeyi, federal bir çözüm bulunması idi³⁰. Ancak bu görüşme de bugüne kadar olumlu bir sonuç getirmemiştir, çünkü Rumlar, Türkiye'nin AB'ye üye olmasıyla ilgili görüşmelerden kendileri için yarar sağlamak ümidine kapılmışlardır.

Öte yandan, Kıbrıs sorununa henüz bir çözüm bulunmamasına ve bu duruma Kıbrıs Rum kesiminin neden olmasına karşın, Güney Kıbrıs, 1 Mayıs 2004'te AB'ye haksızca üye olarak kabul edilmişti. Uzun bir süreden beri AB, Kıbrıs sorununa karışmama politikası izlemişti³¹. Dolayısıyla, 1990'dan önce, bölünmüş bir Kıbrıs, AB üyeliği için aday olamazdı, çünkü Kıbrıs sorunu çözümlenemez bir problem haline gelmişti ve AB için oldukça güç bir sorundu. Ayrıca, Kıbrıs anlaşmazlığının dış aktörlerinden Yunanistan, AB'nin üyesiydi; Türkiye ise AB'yle ilişki kurmuş müstakbel bir üye olarak görülüyordu³². Buna karşın, Güney Kıbrıs, 3 Temmuz 1990'da AB üyeliği için tüm Kıbrıs adına başvuruda bulunmuştu. AB komisyonu 30 Haziran 1993'te yayımladığı bir kararla Rumların üyelik dilekçelerini onaylamış ve Adanın ileride AB'ye üye olmasına yol açacak görüşmelerin başlamasını emretmişti. Komisyon, bu görüşmelerin Kıbrıs sorununa da bir çözüm getirmesini ümit ediyordu³³. Ancak AB, 1994 yılı Haziran ayında tutumunu çarpıcı biçimde değiştirerek, Güney Kıbrıs'la üyelik görüşmeleri yapmak kararını almıştı. AB'nin bu konudaki görüşünü değiştirmesi, Yunanistan'ın, 24-25 Haziran 1994'te Korfu'daki zirve konferansı sırasında AB'ye uyguladığı baskıydı. AB'nin bu yeni kararı, 1994 yılı Aralık ayının sonunda yapılan Essen zirve konferansında onaylanmıştı.

³⁰ Kamu İlişkileri Dairesi, KKTC Başbakan Yardımcılığı ve Dışişleri Bakanlığı, Lefkoşa, tarihsiz.

³¹ Heinz Kramer: 'Regional conflict resolution: the Cyprus problem and European Security' (Bölgesel Anlaşmazlıkların Çözümü; Kıbrıs Sorunu ve Avrupa'nın Güvenliği), *Survival* The IISS Quarterly, Sonbahar, 1996, s. 25.

³² John Redmond: *The next Mediterranean enlargement of the European Community* (Avrupa Toplumu'nun Gelecekteki Akdeniz Genişlemesi), Aldershot, 1993, s. 96.

³³ 'EU and Cyprus: an expert view' (AB ve Kıbrıs: bir uzmanın görüşü), hukuk uzmanı Profesör M. H. Mendelson'un, 'Kıbrıs Cumhuriyetinin' AB'ye sunmuş olduğu üyelik dilekçesiyle ilgili görüşleri, Lefkoşa, Ağustos 1997, s. 22.

Böylelikle, o sırada AB başkanlığı yapan Yunanistan, Güney Kıbrıs'ın üyelik dilekçesi de görüşülmezse, Avusturya ve İskandinavya devletlerinin üyeliklerini ve Türkiye-AB gümrük birliği antlaşma tasarılarını onaylamama tehdidiyle ve yetkilerini kötüye kullanarak, emeline nail olmuştu³⁴. AB, tek yanlı davranışı ve müdahaleleriyle, Kıbrıs sorununun çözümü için yapılmış olan önerileri altüst etmekle kalmamış; Kıbrıs Türklerinin siyasi ve eşit bir toplum olarak varlığını ve kendi geleceklerini saptama hakkını çignemiştir. AB bu tutumuyla, Kıbrıs Rum yanını daha inatçı olmaya körüklemiş ve Kıbrıs sorununun çözümünü daha da güçleştirmişti³⁵. Dolayısıyla, AB, Kıbrıs sorununda taraflardan biri haline gelmiştir ve Rum/Yunan savını desteklemektedir³⁶.

AB'nin bu tutumu Kıbrıs Türkleri tarafından iyi karşılanmamıştır. KKTC yönetimi, 12 Temmuz 1990'da AB'ye gönderdiği yazıda, Rumların AB'ye üye olma dilekçelerinin yasal olmadığını öne sürerek bunun kabul edilmemesini istemiş³⁷; bu dilekçenin, Garanti Antlaşması'nın 2. maddesine ve Kıbrıs Anayasasınının 185. maddesine ters düştüğünü; Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Türkiye ile Yunanistan'ın da üye olmadığı herhangi bir siyasi veya ekonomik birliğe katılamayacağını belirtmişti³⁸. Ancak AB bu görüşe tepki göstermemiş; sadece, AB Dışişleri Konseyi, 6 Mart 1995'te yayımladığı bildiride, Kıbrıs'ın AB'ye üye olmaya lâyık olduğunu ve pek yakında 'Adanın' üyeliğinin kabul edileceğini; 'Kıbrıs'ın AB üyeliğinin, Adadaki iki topluma güvenlik ve gönenç getireceğini; Kuzey Kıbrıs için pek yararlı olacağını ve Adaya barış ve uzlaşma getireceğini' iddia etmişti³⁹. Ama tüm bu tantanalı

³⁴ Clement H. Dodd: *The Cyprus issue - a current perspective* (Şimdiki Perspektif İçinde Kıbrıs Sorunu), Eothen Basımevi, İngiltere, 1995, s. 18.

³⁵ Heinz-Jürgen Axt: 'Cyprus and the EU' (Avrupa ve Kıbrıs), *Looking into the future of Cyprus-EU relations* (Kıbrıs-AB İlişkilerinin Geleceğine Bakış), (ed.) Susanne Baier-Allen, Baden Baden, 1999, s.227.

³⁶ *Daily Telegraph*, Londra, 15.8.1996.

³⁷ Makarios yönetiminin 1964'te ihmalkârlıkla nasıl fiili (*de facto*) 'Kıbrıs yönetimi' olarak tanınmış olduğunu gösteren belgeler için bkz. İngiliz Devlet Arşivi, Dışişleri Bakanlığı belgeleri 371/173745/C 1015/167; 371/174746/C 1015/374; 371/179986/ CC 1151/8A; ayr. bkz. S. R. Sonyel: 'Güney Kıbrıs Rum yönetiminin AB üyeliği dilekçesine karşı KKTC'deki tepkiler adlı bildiri; 22 ile 24.4.1996'da Münih'te yapılan 'Kıbrıs: Avrupa Birliği üyeliği - eski bir anlaşmazlığı çözümlemek için yeni bir alet olabilir mi?' konulu konferansa sunuldu.

³⁸ FO 371/RGC 1073/25: 12 Şubat 1959'da İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nda Kıbrıs'la ilgili olarak yapılan bir toplantının tutanakları.

³⁹ Londra'daki Dışişleri ve Komonvelt Dairesi tarafından 1995 yılı Eylül ayında yayınlanmış olan *Cyprus and the European Union: the expert view* (Kıbrıs ve AB: Uzmanların Görüşleri) konulu kitapçık. Ayr. bkz. S. R. Sonyel: 'The EU meddling in Cyprus' (AB Kıbrıs'a Karışıyor), *Impact International*, Haziran 1996, s. 16-17.

sözler bir hayalden ibarettir ve Rumların inadı yüzünden yerine getirilmemiştir.

Bu arada, AB üyeliğini suistimal eden Güney Kıbrıs Rum yönetimi, Kıbrıs Türklerini izole etme kampanyasını daha sertçe sürdürüyor ve 'Kıbrıs Cumhuriyeti yönetimi' pozuna bürünerek sağlamakta olduğu yararların tadını çıkarıyor. Rum yönetiminin egemenliğinin, KKTC'nin toprak ve hava sahası da dahil olmak üzere, tüm Adayı kapsadığı iddiaları, Kıbrıs'taki gerçek durumu yansıtmıyor, çünkü Adadaki iki devlet, kendi bölgelerinde egemenlik hakkına sahiptir.

Gerçek bu iken, yalnız Kıbrıs Türklerinin değil, yabancı ziyaretçilerin de özgürce dolaşım hakları kısıtlanmaktadır. Ayrıca, KKTC'nin yabancı ülkelerle doğrudan doğruya ticaret yapmasının kısıtlanmış olması, Kuzey Kıbrıs'ın gelişmesini olumsuz şekilde etkiliyor. Sonra, KKTC'nin eğitim sahasındaki dış ilişkileri, hava ve denizden kendi limanlarına giriş ve çıkış özgürlüğü ve taşıt kısıtlanmamalıdır çünkü bunlar turizm, ticaret, eğitim ve öteki sektörlerin gelişimi açısından önemlidir. Kıbrıs Rum yönetimi, 1960'ta kurulmuş olan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tüm yetkilerini suistimal ederek, bunların getirdiği maddî yararları sadece Kıbrıs Rumlarına dağıtıyor. Rum yönetimi ayrıca Uluslararası Para Fonu (IMF) ve AB'den dış yardım sağlıyor. Türklerin de bu kaynaklar üzerinde hakları vardır ve bunları sağlamak onların gelişmesine yardımcı olacaktır.

Rumlar, Türklerin izolasyondan kurtulmasını istemiyorlar, çünkü mevcut durumun kendi çıkarlarına yararlı olduğunu sanıyorlar. Bu nedenden dolayı, izolasyonun kaldırılması, Rumların 'iyi niyetine' bırakılmamalıdır, çünkü Rum yönetiminin Türk toplumuna karşı bir öc duygusu vardır. Bir süre önce İngiltere'nin Lordlar Kamarası'nda Rumların bu tutumunu eleştirmiş olan Drumglass Lordu Maginnis'e göre, Kıbrıs Türkleri, kendilerine bu biçimde muamele edilmesini hak etmiyor. Ona göre Türkler, Annan planı lehinde oy kullanmış olmakla izolasyondan kurtulma hakkını kazanmışlardır. Derek Halligan, Haziran 2004 tarihli *Fortnight Politics* adlı dergide şu yorumu yapmıştı: (Kıbrıs Türklerine karşı) kırk yıldan beri sürmekte olan uluslararası ambargo, uluslararası hukuka ve temel insan haklarına hakarettir⁴⁰.

⁴⁰ 20 Kasım 2006'da Lordlar Kamarası'nda yaptığı konuşma.

İngiltere'nin Lordlar Kamarası üyelerinden Lord Ahmed, Harrison, Kilclooney, Maginnis, Monson, Rogan ile kadın üyelerinden Lady Knight ve Lady Buttenworth, 5 Aralık 2006 günlü *Daily Telegraph* gazetesinde yayımlanan okuyucu mektubunda şunları belirtmişlerdi: 'Avrupa Birliği, Kıbrıs Türkleri BM'nin Kıbrıs sorununun çözümü için öne sürmüş olduğu önerileri kabullenirse, onların izole edilmelerinin sona ereceğine dair vermiş olduğu sözü yerine getirmemiştir. Buna karşılık olarak, AB, BM planına karşı oy kullanmış olan Kıbrıs Rumlarını üyelikle ödüllendirmiştir. AB'nin, Türkiye'den, limanlarını Kıbrıs Rumlarına açmasını talep etmesi ve aynı zamanda AB limanlarını Kıbrıs Türklerine açmaması haksızlık ve akılsızlıktır. İngiltere yönetimi şimdi Kuzey Kıbrıs'la doğrudan ilişki kurmalıdır'.

Son olarak şu önemli noktalar üzerinde durulmalıdır: AB, Yunanistan'la Güney Kıbrıs'ı kayırmakla ve yarım yüzyıldan fazla bir süredir Avrupa'nın sadık ve güvenilir bir dostu ve müttefiği olan Türkiye'yi ihmal etmekle Kıbrıs sorununun çözümüne engel olmaktadır. Ayrıca, Ege ve Akdeniz'deki askerî dengenin bozulmasına katkıda bulunmaktadır ve bu da gelecekte Avrupa'nın savunması için ciddi sorunlar yaratacak, AB'nin saygınlığına ve kazancına büyük bir darbe indirecektir, çünkü Batı tarafından izole edilerek terk edilen bir Türkiye, tesellisini başka bölgelerde ve bloklarda bulmaya çalışacaktır. Dolayısıyla, AB'nin Kıbrıs anlaşmazlığına karışarak taraflardan birini kayırması, katalist (çözümleyici) değil, felâket olacaktır⁴¹.

⁴¹ Kramer, *a.g.e.*, s. 19.

